

साहित्य
संस्कृत

साहित्योत्सव Festival of Letters

24 - 29 फरवरी 2020

दैनिक समाचार बुलेटिन

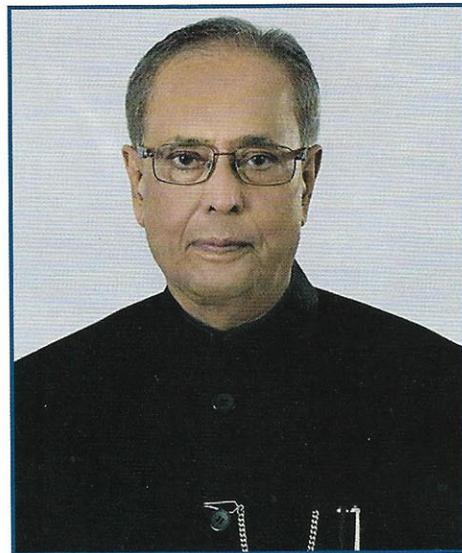
बृहस्पतिवार, 27 फरवरी 2020

संवत्सर व्याख्यान : अर्थशास्त्र की चिरस्थायी विरासत

साहित्य अकादेमी का प्रतिष्ठित संवत्सर व्याख्यान भारत के पूर्व राष्ट्रपति एवं प्रख्यात विचारक प्रणव मुखर्जी द्वारा दिया जाना था, किंतु अपरिहार्य कारणों से वे नहीं आ पाए। उनका लिखित व्याख्यान साहित्य अकादेमी के अंग्रेजी परामर्श मंडल की संयोजक संयुक्ता दासगुप्ता द्वारा पढ़ा गया। संवत्सर व्याख्यान का विषय था—अर्थशास्त्र की चिरस्थायी विरासत।

प्रस्तुत है पठित व्याख्यान के कुछ अंशों का हिंदी अनुवाद—

“...‘अर्थ’ शब्द के विभिन्न आशय हैं, किंतु कौटिल्य ने जिस प्रकार से ‘अर्थशास्त्र’ के शास्त्रिक अर्थ का प्रयोग किया है, वह मानव अस्तित्व के लक्षणों के हित में है। इसलिए अर्थशास्त्र धन (अर्थ) की रक्षा और अधिग्रहण का विज्ञान है, संस्कृत का अर्थ है ‘योगक्षेम’। इस विज्ञान का उद्देश्य है राजनीति, धन और व्यवहारिकता के अंतर को पूरा करना तथा शक्ति को बनाए रखना। तदनुसार कौटिल्य के अर्थशास्त्र में प्रशासन, कानून, न्याय और व्यवस्था, कर, राजस्व और व्यय, विदेश नीति तथा रक्षा और युद्ध जैसे विषय सम्मिलित हैं। इन सभी मामलों का अध्ययन करने का उद्देश्य तीन तरफ संबंधित अनुमानों यथा—उन कल्याणकारी मुद्दों को बढ़ावा देना, जिनसे धन की प्राप्ति होती है, जिसके बदले में विजय द्वारा किसी के क्षेत्र में

विस्तार करना संभव बनाता है। कौटिल्य का दावा है कि यह प्राचीनकाल से उनके पूर्व के ज्ञान का संकलन है, जो अंतरराज्यीय और अंतरराज्यीयक्षेत्रों के परिप्रेक्ष्य में शासकों के आचरण (व्यक्तिगत और सार्वजनिक) के संबंध में पारंपरिक अवधारणाओं और समझ का संयुंजन है। कुछ मुद्दों पर कौटिल्य के व्यक्तिगत मत भी उनकी टिप्पणियों के रूप में मौजूद हैं, जिसमें वह पहले के विद्वानों की कुछ राय से स्पष्ट रूप से सहमत या असहमत हैं। इसे 1904 में मैसूर के डॉ. आर. शामशास्त्री द्वारा पुनर्जीवित किया गया तथा इसे 1909 में प्रकाशित किया गया

तथा 1915 में इसका अंग्रेजी अनुवाद प्रकाशित हुआ। अर्थशास्त्र ने अपने उस उद्देश्य को पूर्ण किया जो एक महान पुस्तक के लिए आवश्यक मानदंड था। यह पुस्तक बार-बार पढ़ी जाती है।...”

“...साहित्य समाज का दर्पण है। अर्थशास्त्र के महान ज्ञान द्वारा राज्य और समाज के बीच के अपरिहार्य संबंध का साक्ष्य हम प्राप्त कर सकते हैं। समाज और इसके लोगों की प्रसन्नता तथा भलाई इसका उच्च मानदंड है। प्रसन्नता मानव जीवन अनुभव का आधार है। स्वास्थ्य, प्रसन्नता और उर्वर जीवन हमारे नागरिकों के मूल अधिकार हैं।”

“...कौटिल्य का श्लोक, जो संसद भवन के लिफ्ट नं. 6 के पास अंकित है, अर्थशास्त्र की प्रासंगिकता और स्थायी भाव को बहुत सुंदर तरीके से दर्शाता है—

प्रजासुखे सुखं राजः प्रजानां तु हिते हितम् ।
नात्मप्रियं हितं राजः प्रजानां तु प्रियं हितम् ॥

अर्थ : प्रजा के सुख में राजा का सुख निहित है, प्रजा के हित में ही उसे अपना हित दिखाना चाहिए। जो स्वयं की प्रिय लगे उसमें राजा का हित नहीं है, उसका हित तो प्रजा को जो प्रिय लगे उसमें है।...”

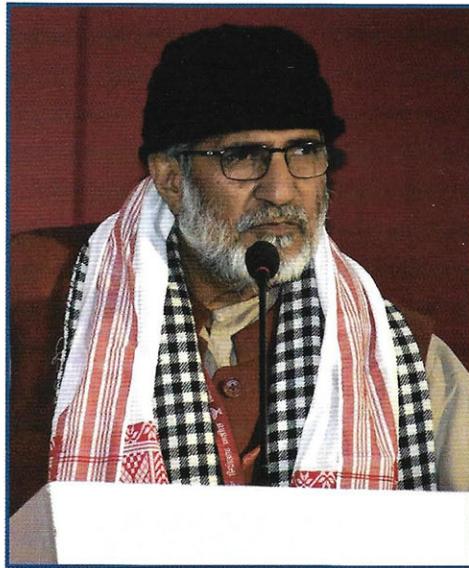
इस अवसर पर साहित्य अकादेमी द्वारा प्रकाशित इस संवत्सर व्याख्यान का विमोचन भी किया गया।

आज के कार्यक्रम
आमने-सामने : कुछ पुरस्कृत लेखकों के साथ संवाद
 रवींद्र भवन परिसर, पूर्वाह्न 10.00 बजे
प्रादेशिकता, पर्यावरण और साहित्य (राष्ट्रीय संगोष्ठी)
 रवींद्र भवन परिसर, पूर्वाह्न 10.30 बजे
अखिल भारतीय एलजीबीटीक्यू कवि सम्मिलन
 रवींद्र भवन परिसर, अपराह्न 2.00 बजे
सांस्कृतिक कार्यक्रम : भारतीय वाद्य यंत्रों की समेकित प्रस्तुति
 रवींद्र भवन परिसर, सायं 6.00 बजे

નાટ્ય લેખન કે વર્તમાન પરિદૃશ્ય પર પરિચર્ચા આયોજિત

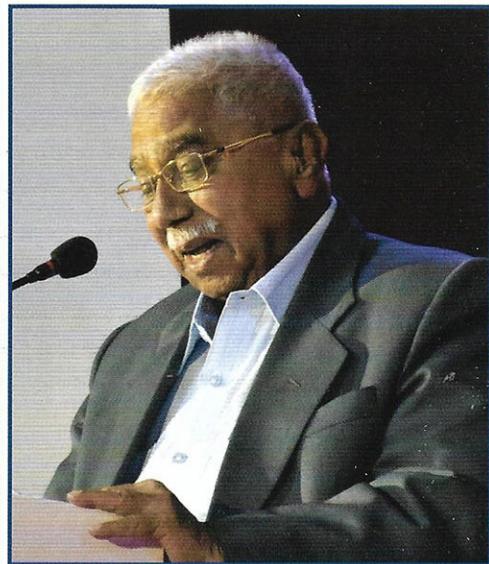
“નાટ્ય લેખન કા વર્તમાન પરિદૃશ્ય” પર આયોજિત પરિચર્ચા કા ઉદ્ઘાટન પ્રભ્યાત લેખક ઔર વર્તમાન મેં રાષ્ટ્રીય નાટ્ય વિદ્યાલય કે કાર્યકરી અધ્યક્ષ અર્જુનદેવ ચારણ ને કિયા। ઉન્હોને ભારતીય નાટ્ય પરંપરા કા જિક્ર કરતે હુએ કહા કિ કિસી ભી પરંપરા કા અનુસરણ કરના કિસી બોઝ કો ઢોના નહીં હૈ, બલ્કિ કોઈ પરંપરા અપને આપકો વર્તમાન મેં ઢાલને કે લિએ હમેશા સજગ રહતી હૈ। આગે ઉન્હોને કહા કિ યહ પરિવર્તન બેહદ સૂક્ષ્મ હોતા હૈ, લેકિન યહ પરંપરા કો હમેશા આધુનિક બનાએ રહતા હૈ। ઉન્હોને નાટ્ય નિર્દેશકોં દ્વારા નાટ્ય આલોખિઓં મેં મનમાને બદલાવ કરને પર ચિંતા વ્યક્ત કરતે હુએ કહા કિ યહ પ્રક્રિયા ભારતીય નાટ્ય પરંપરા કો અવરૂદ્ધ કરને વાળી હૈ। ઉન્હોને નાટ્ય નિર્દેશકોં સે અપીલ કી કિ ‘શબ્દ’ નાટક કા શરીર હોતે હૈને, અતઃ ઉનકા સમ્માન કરના જરૂરી હૈ। કાર્યક્રમ કે આરંભ મેં સાહિત્ય

અકાડેમી કે અધ્યક્ષ ચંદ્રશેખર કંબાર ને અપને અધ્યક્ષીય વક્તવ્ય મેં કહા કિ વિભિન્ન વિધાઓં કે રંગકર્મ ઉનકે હૃદય કે અત્યંત નિકટ હૈને। કોઈ ભી રચના જબ નાટક પરિવેશ કે સાથ દર્શકોં કે સામને પ્રસ્તુતિ હોતી હૈ તો વહ ભી નર્હ હોકર વર્તમાન કા હિસ્સા હો જાતી હૈ। ઉન્હોને અપને કઈ નાટકોં મેં કિએ ગએ ઇસ તરહ કે પરિવર્તનોં કી જાનકારી ભી દી।

પરિચર્ચા કે અગલે સત્ર મેં કૃષ્ણ મનવલ્લી કી અધ્યક્ષતા મેં અથોકપમ ખોલચંદ્ર સિંહ (મણિપુરી), સપનજ્યોતિ ઠાકુર (અસમિયા), શફાઅત ખાન (મરાઠી) ઔર સુમન કુમાર (હિંદી) ને નાટ્ય લેખન કે વર્તમાન પરિદૃશ્ય પર અપને વિચાર રખે। શફાઅત ખાન ને કહા કિ મરાઠી મેં નાટ્ય લેખન કી એક સ્વસ્થ પરંપરા હૈ, જો આજ તક ચલી આ રહી હૈ। સપનજ્યોતિ ઠાકુર ને અસમિયા કે વ્યાવસાયિક

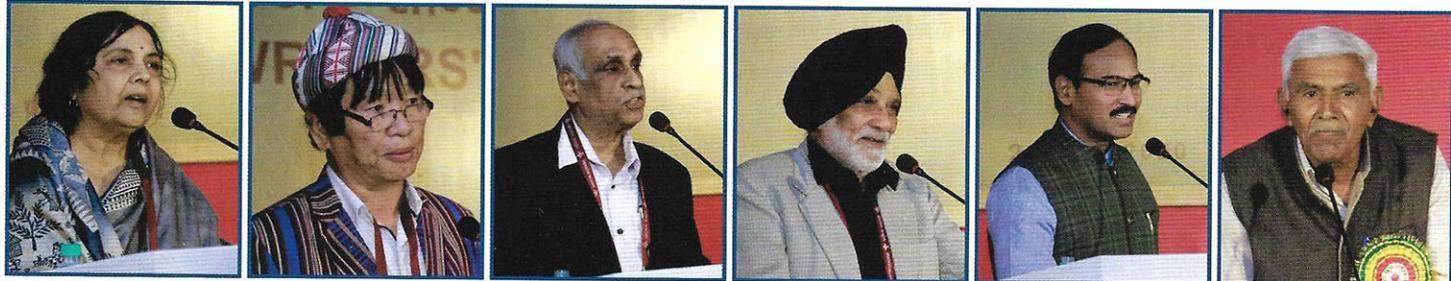
થિયેટર કા જિક્ર કરતે હુએ કહા કિ હાલાંકિ યહ કેવલ મનોરંજન કે લિએ હોતા હૈ, લેકિન ફિર ભી ઇસ કારણ, હમેશા નાટક ઉપલબ્ધ રહતે હૈને। સુમન કુમાર ને કહા કિ વે એક નાટ્ય નિર્દેશક કે રૂપ મેં નાટ્ય લેખ મેં બદલાવ કો ગુલત નહીં માનતે, બલ્કિ નાટ્ય લેખકોં કો અગર યહ બદલાવ ઠીક લગે તો ઉન્હેં ઇસકે લિએ નિર્દેશકોં કો છૂટ દેની ચાહિએ, વૈસે ભી નાટક મુક્તિ કા યજ્ઞ હોતા હૈ તો ઉસકે લિએ કિસી ભી તરહ કા કોઈ અવરોધ નહીં હોના ચાહિએ।

કાર્યક્રમ કે અંત મેં સખી કે પ્રતિ ધન્યવાદ દેતે હુએ સાહિત્ય અકાડેમી કે સચિવ કે. શ્રીનિવાસરાવ ને કહા કિ સાહિત્ય અકાડેમી નાટકોં કે અનુવાદ એવં નાટ્ય પાઠ કે લિએ પ્રયાસ કર રહી હૈ। કાર્યક્રમ કા સંચાલન અકાડેમી કે સંપાદક (હિંદી) અનુપમ તિવારી ને કિયા।

लेखक सम्मिलन-पुरस्कृत लेखकों ने साझा किए अपने रचनात्मक अनुभव

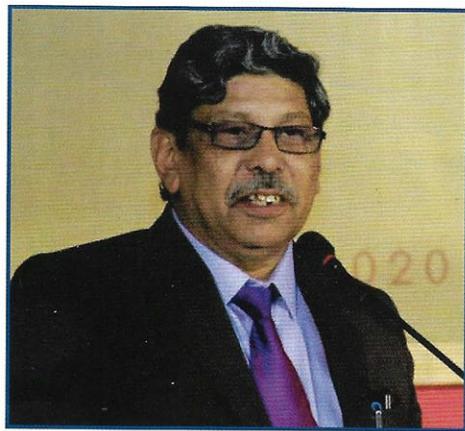
साहित्योत्सव के तीसरे दिन आज लेखक-सम्मिलन कार्यक्रम के तहत साहित्य अकादेमी पुरस्कार 2019 के विजेताओं ने पाठकों के सामने अपने लेखन के रचनात्मक अनुभवों को साझा किया। असमिया लेखिका जयश्री गोस्वामी महंत ने अपने पुरस्कृत उपन्यास चाणक्य की रचना प्रक्रिया के बारे में विस्तार से बताते हुए कहा कि चाणक्य पर उपलब्ध विभिन्न पुस्तकों से मैंने उनके बारे में प्रचलित भ्रांतियों को अलग करते हुए एक शोधपूर्ण उपन्यास लिखने का मन बनाया, जिसमें उनके जीवन के विभिन्न पहलुओं के बारे में तथ्यात्मक और सटीक जानकारी देने की कोशिश की है। लेकिन मैं फिर भी पाठकों से कहना चाहूँगी कि वे इसे उपन्यास के रूप में ही पढ़ें न किसी इतिहास की पुस्तक की तरह।

पुरस्कृत गुजराती लेखक रतिलाल बोरीसागर ने अपने वक्तव्य में कहा कि सर्जक की आंतरिक शुद्धि उसकी चेतना को विशेष रूप से सचेत करती है। मेरी अधिकांश हास्य रचनाओं की कंटेंट मेरे निजी अनुभवों पर आधारित होती है। कभी जब कोई ऐसा अनुभव होता है, उसी वक्त उस अनुभव पर हास्यनिबंध लिखने का विचार आ जाता है।

हिंदी के पुरस्कृत कवि नंदकिशोर आचार्य ने इस अवसर पर विशेष रूप से हिंदी के कालजयी रचनाकार अज्ञेय का कृतज्ञतापूर्वक स्मरण करते हुए कहा कि साहित्य और विशेषतः कविता का संबंध समय या परिवेश से विश्लेषणात्मक नहीं बल्कि संवेदनात्मक रिश्ते के अनुभूत्यात्मक अन्वेषण का है। इस रिश्ते के नए और बदलते आयामों का उद्घाटन ही कविता का धर्म है और यह अन्वेषण ही हमारी शब्द-चेतना के नए आयामों का सृजन संभव करता है - जो प्रकारांतर से मानव-चेतना के नए आयामों का सृजन है।

मैथिली में पुरस्कृत कुमार मनीष अरविंद ने कहा, एक वनाधिकारी के रूप में प्राप्त हुए ज्ञान और

अनुभव ने मेरे इस विश्वास को लगातार दृढ़ किया कि प्रकृति-संरक्षण का मुद्रा मानवता के बासे अहम है। सो यह विषय मेरी रचनाओं में प्रमुखता से स्थान पाता रहा है।

मराठी में पुरस्कृत अनुराधा पाटील ने कहा, मुझे लगता है कि कविता जीने की प्रक्रिया में जीने को सहज बनाने वाली, भीतर-बाहर के सभी उलझनों को एक हृद तक सुलझानेवाली मूल्यवान बात है। इंसान और इंसानियत पर भरोसा करना, करुणा की दिशा में दो कदम आगे बढ़ाना, मेरे लिए कविता की ही देन है और यह एक निरंतर खोज यात्रा है।

राजस्थानी में पुरस्कृत रामस्वरूप किसान ने कहा, मैं साहित्यकार से पहले एक किसान हूँ। मेरे नाम के साथ किसान इन्वर्टेड कॉमा में नहीं है। 40 सालों से हल और कलम मेरे साथ-साथ चल रहे हैं। मेरे यहाँ श्रम एवं सृजन एकमें हैं। मेरा पूरा लेखन पर्सीने के बल से निकला है। इस अर्थ में खुद को गोर्का का वारिस मानता हूँ। मैं जब उस महान लेखक से अपनी तुलना करता हूँ तो बहुत स्थलों पर मेरे संघर्ष उनके संघर्षों से मिलते हैं और इस मिलान से मुझे ताक्त और संतुष्टि मिलती है।

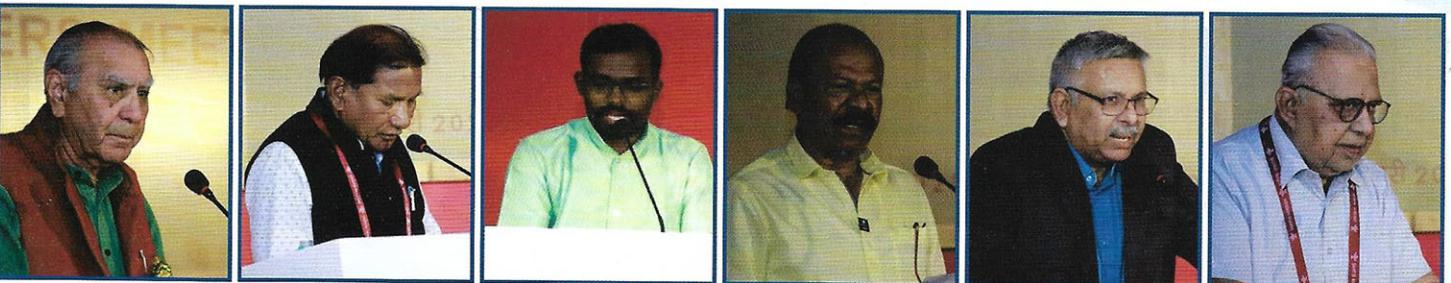
पंजाबी में पुरस्कृत किरपाल कज़ाक ने बताया, किस प्रकार मेरा यह पुरस्कृत कहानी-संग्रह अंतर्राष्ट्रीय और पिछली आधीशताब्दी का लेखन, निम्न किसानी, दलित और दमित वर्ग के त्रासदिक जीवन पर केंद्रित रहा।

ओडिआ में पुरस्कृत तरुणकांति मिश्र ने कहा कि मेरे कहानी-संग्रह भास्तवी में धूंधली सुबह, अतियथार्थवादी रातें तथा इनके बीच बहुत कुछ निहित है। इसका चित्रफलक बहुत चौड़ा है : जो भारत के पूर्वी जंगलों की अंधेरी रातों से लेकर उत्तरी अमेरिका के एक छोटे से शहर में ढकी शाम तक है।

कन्नड में पुरस्कृत विजया ने बताया कि यह बड़ी विडंबना है कि हिंसा महिलाओं के जीवन का एक हिस्सा बन गई है। महिलाओं के पास कोई सुरक्षा नहीं है और इस तथ्य को कभी गंभीरता से नहीं लिया गया तथा यह एक गंभीर चिंता का विषय है। महिलाओं के खिलाफ अत्याचार को इंगित करने वाले आंकड़े भयावह हैं। महिलाओं के कल्याण के लिए जो कानून बन गए हैं, वे जर्मनी स्तर तक नहीं पहुँच पाते हैं और समाज का एक बड़ा हिस्सा उससे महरूम रह जाता है।

मणिपुरी में पुरस्कृत बेरिल थांगा ने कहा कि सभ्य देशों के कई प्रख्यात व्यक्तियों की कहानियों में प्रचुर मात्रा में इतिहास देखने को मिलता है। लेकिन उन अज्ञात लोगों ने भी अपने जीवन को स्वयं द्वारा निर्धारित नियमों, नैतिकता, संस्कृति और विश्वासों के आधार पर जीया। मुझे बार-बार संदेह होता है कि क्या उनका स्वयं का भी कोई जीवन था या नहीं।

कश्मीरी में पुरस्कृत अब्दुल अहद हाजिनी ने कहा कि मूलतः कश्मीरी भाषा के लेखक के रूप में मेरी यात्रा वास्तव में महान रही। मेरे चाचा प्रोफेसर मोहिं-उद्दीन हाजिनी एक महान विद्वान और लेखक थे जिनकी सक्रियता, शोध अभिवृत्ति तथा विश्व साहित्य पर उनकी महान पकड़ ने उनके समय में

સાહિત્યોટ્સવ Festival of Letters

24 - 29 ફરવરી 2020

હમારે ઘર તથા પૂરી કશીર ઘાટી કો એક નયા જીવન પ્રદાન કિયા ।

મલયાળમ મંનુષીનું પુરસ્કૃત વિ. મધુસુદનનું નાયર ને કહા કી મેરે કાવ્ય સ્વપ્નોનું મેં પ્રત્યેક આત્મા મંને પ્રેમ ઔર શર્ણાતી કે સોએ હુએ દેવત્વ કે જાગરણ કે લિએ પ્રાર્થના કરતા હું । પુરસ્કૃત પુસ્તક અચ્છન પિરન્ન વીઠું ચૌદહ કવિતાઓનું કા સંગ્રહ હૈ, જિનકા એક દૂસરે સે સટીક સંબંધ હૈ ।

કોંકણી મંનુષીનું પુરસ્કૃત નિલબા અ. ખાડેકર ને કહા કી કવિતા મેરા પહલા પ્યાર હૈ । યાં વહ સ્થાન હૈ જહાં મુજ્જે શર્ણાતી મિલતી હૈ । યાં વહ જગહ હૈ જહાં મેં અપને “અન્ય સ્વ” સે બાત કર સકતા હું । યાં વહ સ્થાન હૈ, જવ જિસ દુનિયા કો હમ અપના ઘર કહતે હું બંદ હો જાતા હૈ, યાં સ્થાન મુજ્જે અપને ઘર સે ભી અધિક અપના-સા લગતા હૈ । યાં વહ સ્થાન હૈ જહાં મેં રહ સકતા હું ઔર નેતૃત્વ કર સકતા હું જવ અન્ય મુજ્જે અકેલા છોડે દેતે હું ।

ઉર્ડુ કે લિએ પુરસ્કૃત શાફે કિદવર્ઝ ને અપને વક્તવ્ય મેં કહા કી અપને લેખન કી શુરૂઆત ઉન્હોને એક આલોચક કે રૂપ મેં કી થી ઔર પહલી રચના 1978 મેં નયા દૌર મેં પ્રકશિત હુઈ થી । અપની પુરસ્કૃત પુસ્તક સાવનેહ સર સયદ : એક બાજુદીદ કા જિક્ર કરતે હુએ કહા કી યહ પુસ્તક સર સયદ પુર લિખી ગઈ વિભિન્ન ભાષાઓની આત્મકથાઓની કા અધ્યયન કર ઉનકા વિશ્લેષણ કિયા ગયા હૈ । ઉન્હોને ઇસ પુસ્તક મેં સર સયદ કે બારે મેં કુછ નર્હ જાનકારીઓ ભી દી હૈન ।

સમ્મિલન મેં ચિન્મય ગુહા (બાડલા), ફુકન ચંદ્ર બસુમતારી (બોડો), સલોન કાર્થિક (નેપાલી), પેના મધુસુદન (સંસ્કૃત), કાલીચરણ હેમ્બ્રમ (સંતાલી), ઈશ્વર મૂરજાણી (સિંધી), ચો. ધર્મન (તમિલ) એવં બંડિ નારાયણ સ્વામી (તેલુગ) ને ભી અપને વિચાર વ્યક્ત કિએ । કાર્યક્રમ કી અધ્યક્ષતા સાહિત્ય અકાદેમી કે ઉપાધ્યક્ષ માધવ કૌશિક ને કી ।

અખિલ ભારતીય આદિવાસી લેખક સમ્મિલન સંપન્ન

તીન દિવસીય અખિલ ભારતીય આદિવાસી લેખક સમ્મિલન કા આજ અંતિમ દિન થા । આજ કે સત્ર ‘આદિવાસી સંવેદનાએં ઔર મિથક’ કી અધ્યક્ષતા મૌલી કૌશલ ને કી ઔર જી. કૃષ્ણા, વી. આર. રાલ્ટે એવં વિદ્યા કામત ને અપને આલેખ પ્રસ્તુત કિએ । વક્તાઓને અપને-અપને ક્ષેત્રોનું પ્રચલિત મિથકોનું જુડે હુએ પહલુઓનું પર બાતચીત કી । જી. કૃષ્ણા જો કી લમ્બાડી આદિવાસી સમુદાય સે થે ને બંજારા સમુદાય મેં આધુનિક સમય મેં પ્રચલિત મિથકોની ચર્ચા કી ઔર કહા કી કિસી ભી દેશ કા સાંસ્કૃતિક પ્રભાવ આદિવાસી ભાષાઓની ઉન્નતિ કા કારણ ભી બનતા હૈ । શ્રીમતી વિદ્યા કામત ને આદિવાસી મિથકોની આધુનિક સમય સે જોડૃતે હુએ આદિવાસીઓની પારિસ્થિતિકી ઔર ધાર્મિકતા કે સંબંધોની વિવેચિત કિયા ।

મિજો લેખક એવં જુનવાદક વી.આર. રાલ્ટે ને આદિવાસી સંવેદના ઔર ભારતીય મિથકોનું પર અપના આલેખ પ્રસ્તુત કિયા । ઉનકા કહના થા કી આદિવાસી જનજીવન કો જાનકર હી હમ ભારત કી જીવન પદ્ધતિ કો સંપૂર્ણતા મેં જાન સકતો હૈન । ઉન્હોને વર્તમાન સમય મેં મિજો આદિવાસી સમુદાય દ્વારા મહસૂસ કી જા રહી પરેશાનિયોની બારે મેં બતાયા ।

સમ્મિલન કા અગલા સત્ર કવિતા-પાઠ કા થા જિસમે જનેશ અયન ચકમા કી અધ્યક્ષતા મેં એસ. લિંગનિથિમ હાવકિપ (કુકી), એમ. પાવમિનલાલ હાવકિપ (થાડો-કુકી), સત્યજિત ટોટો (યોટો) એવં હાંગમિજિ હંસેહ (કાર્બી) ને અપની

કવિતાએં પ્રસ્તુત કીન । ટોટો સમુદાય કે સત્યજિત ટોટો ને અપને સમુદાય કે કારીગર એવં મજદૂર લોગોની વ્યથા કા ચિત્રણ અપની કવિતા મેં કિયા । બંગાલ કે જિસ ક્ષેત્ર મેં વહ રહતે હૈન વહાં આય કા મુખ્ય સાધન ફેકિટ્ર્યોનું કામ કરના હૈ । ન ચાહતે હુએ ભી ઇન ફેકિટ્ર્યોનું મેં મજદૂરી કરના ઇન સબકે લિએ ગાહરી યાતના સે ભરા હોતા હૈ ।

અંતિમ સત્ર મેં સંપત્ત દેવજી ઠાણકર કી અધ્યક્ષતા મેં સીતા કુમારી કેરકેદ્રટા (કુડુખ), ગૌરીપ્રભા સિંહ (મુંડારી) એવં કુમુદા બી. (પારદિવાગી) ને અપની કવિતાએં પ્રસ્તુત કીન । કાર્યક્રમ કા સંવાલન સાહિત્ય અકાદેમી કે ક્ષેત્રીય સચિવ દેવેંદ્ર કુમાર દેવેશ ને કિયા ।

સાહિત્યોટ્સવ 2020 કે કાર્યક્રમ

દિનાંક	સમય	કાર્યક્રમ	સ્થાન
28 ફરવરી 2020	પૂર્વાહન 10.00 બજે	પ્રાદેશિકતા, પર્યાવરણ ઔર સાહિત્ય (રાષ્ટ્રીય સંગોષ્ઠી) (જારી)	સાહિત્ય અકાદેમી સભાગાર
28 ફરવરી 2020	પૂર્વાહન 10.30 બજે	અનુવાદ કલા : સાંસ્કૃતિક દાયિત્વ (પરિચર્ચા)	રવીંદ્ર ભવન પરિસર
28 ફરવરી 2020	અપરાહન 2.30 બજે	મીડિયા ઔર સાહિત્ય : સૂવના એવં સંવેદના (પરિચર્ચા)	રવીંદ્ર ભવન પરિસર
28 ફરવરી 2020	સાયં 6.00 બજે	મહમૂદ ફારાલી દ્વારા દાસ્તાનગોઈ	રવીંદ્ર ભવન પરિસર
29 ફરવરી 2020	પૂર્વાહન 10.00 બજે	પ્રાદેશિકતા, પર્યાવરણ ઔર સાહિત્ય (રાષ્ટ્રીય સંગોષ્ઠી) (જારી)	સાહિત્ય અકાદેમી સભાગાર
29 ફરવરી 2020	પૂર્વાહન 10.00 બજે	આઓ કહાની બુનેં : બાળ ગતિવિધિયો	રવીંદ્ર ભવન પરિસર
29 ફરવરી 2020	પૂર્વાહન 10.00 બજે	ભારત મેં પ્રકાશન કી સ્થિતિ (પરિચર્ચા)	રવીંદ્ર ભવન પરિસર
29 ફરવરી 2020	પૂર્વાહન 10.30 બજે	નર્હ ફસલ (અખિલ ભારતીય યુવા લેખક સમ્મિલન)	રવીંદ્ર ભવન પરિસર

સાહિત્ય અકાદેમી

રવીંદ્ર ભવન, 35, ફીરોજશાહ માર્ગ, નई દિલ્હી-110001
ઈમેલ : secretary@sahitya-akademi.gov.in

દૂરમાણ : 011-23386626/27/28, ફેક્સ : 011-23382428
વેબસાઇટ : <http://www.sahitya-akademi.gov.in>